

УДК 338.46(477)

ТОПОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ: СТАТИСТИЧНИЙ ПІДХІД

Ольга Романова

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна*

Резюме. Присвячено аналізу поняття бізнес-консалтингу та необхідності його термінологічної уніфікації в законодавчому полі України. Виявлено, що в Україні наразі відсутня чітка нормативно-правова база для регулювання консалтингової діяльності, що створює труднощі для наукового дослідження та практичного застосування цього поняття. Досліджено актуальність уніфікації законодавчого визначення консалтингу та його різновидів, зокрема «бізнес-консалтинг». На основі аналізу наявних наукових публікацій і емпіричних досліджень визначено роль бізнес-консалтингу в економічній діяльності суб'єктів господарювання. Значну увагу приділено аналізу останніх досліджень, які відображають зростаючу важливість управлінських консалтингових послуг, що охоплюють сфери права, інжинірингу, бухгалтерського обліку, маркетингу та IT-технологій. Окремо неголошено на тенденції збільшення попиту на консалтингові послуги, які відіграють важливу роль у розвитку сучасної економіки. Мета дослідження полягала в тому, щоб поглибити зміст поняття бізнес-консалтингу, розібратись у його основних видах та знайти джерела інформації для подальшого статистичного аналізу ринку консалтингових послуг. Також порушено питання про вплив інституційної невизначеності на розвиток консалтингової діяльності та наведено приклади функціональних напрямків, за якими розвивається цей сектор в Україні. У висновках зазначено, що бізнес-консалтинг може бути визначено через поняття «консультаційні послуги, пов'язані зі співпрацею». Використовуючи спеціальні знання й технології, бізнес-консалтинг сприяє підвищенню ефективності клієнтських організацій та забезпечує довготермінову цінність для всіх зацікавлених сторін. Аналіз визначених послуг бізнес-консалтингу зовнішньоекономічної діяльності за видами економічної діяльності у статистичних класифікаторах дозволив виділити основні види бізнес-консалтингу. Таким чином, в роботі запропоновано перспективи для подальшого вдосконалення термінологічної бази консалтингу в законодавстві України, що може сприяти більш структурованому та ефективному розвитку цього сегменту ринку наукомістких ділових послуг.

Ключові слова: бізнес-консалтинг, консалтингова діяльність, допоміжні консультаційні послуги, пов'язані зі співпрацею.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06.064

Отримано 07.11.2024

UDC 338.46(477)

TOPOLOGY OF THE CONCEPT OF BUSINESS CONSULTING: STATISTICAL APPROACH

Olha Romanova

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine

Summary. The article is devoted to the analysis of the concept of business consulting and the need for its terminological unification in the legislative field of Ukraine. The study revealed that Ukraine currently lacks a clear regulatory framework for the regulation of consulting activities, which creates difficulties for scientific research and practical application of this concept. The paper examines the relevance of unifying the legislative definition of consulting and its varieties, in particular «business consulting». Based on the analysis of existing scientific publications and empirical studies, the role of business consulting in the economic activities of business entities is determined. Considerable attention is paid to the analysis of recent studies that reflect the growing importance of management consulting services covering the areas of law, engineering, accounting, marketing and

IT technologies. The trend of increasing demand for consulting services, which play an important role in the development of the modern economy, is separately emphasized. The purpose of the study was to deepen the meaning of the concept of business consulting, to understand its main types and to find sources of information for further statistical analysis of the consulting services market. The work also raises the question of the impact of institutional uncertainty on the development of consulting activities and gives examples of functional areas in which this sector is developing in Ukraine. The conclusions indicate that business consulting can be defined through the concept of «consulting services related to cooperation»; using special knowledge and technologies, business consulting helps to increase the efficiency of client organizations and provides long-term value for all stakeholders. Analysis of the identified business consulting services of foreign economic activity by types of economic activity in statistical classifiers allowed us to identify the main types of business consulting. Thus, the work offers prospects for further improvement of the terminological base of consulting in the legislation of Ukraine, which can contribute to a more structured and effective development of this segment of the market of knowledge-intensive business services.

Key words: *business consulting, consulting activities, auxiliary consulting services related to cooperation.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06.064

Received 07.11.2024

Постановка проблеми. На часі: термінологічний апарат сфери бізнесу України недостатньо структурований і не закріплений законодавчо, що призводить до неминучих складнощів з трактуваннями понять. Про «низький рівень нормативно-правового регулювання з боку держави» [1, с. 20], – пише Верба В. В. (2010), на «відсутність нормативно-правової бази регулювання консалтингової діяльності, українського класифікатора консультаційних послуг» [2, с. 8], – як перешкоду розвитку бізнес-консалтингу, – вказує Вдовиченко Р. П. (2011), необхідність здійснити «уніфікацію умов консалтингової діяльності всіх учасників ринку управлінського консультування», – В. А. Верба та О. О. Кизенко (2015), – задля зростання професіоналізму українських консультантів» [3, с. 439]. На актуальність питання «чим є консалтинг в існуючій в Україні законодавчій та нормативній базі» [4], – зазначають Н. А. Мазур, А. О. Ніколашин (2021).

Невизначеність категорійного апарату в законодавчому полі призводить до появи таких «дивних», як писали ми в [5], понять «військово-консалтингова діяльність», яке необхідно уточнити ще в період розроблення законодавчих актів (див. законопроект «Про військово-консалтингову діяльність» від 24.04.2020 № 3005), як зазначають експерти [6].

Отже, дослідження змісту, уніфікація та введення в законодавче поле України термінів «консалтинг», «консалтингова послуга», «консалтингова діяльність», які в термінології законодавства [7], станом на 09.10.2024 не визначені, дозволить чітко формулювати завдання та отримувати точні відповіді в науковій та професійній сферах бізнес-консалтингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальне поняття «консалтинг» (англ. consulting), як управлінське консультування, яке надається спеціалізованими компаніями на комерційних засадах, донині остаточно залишається неусталеним у сенсі розуміння сутності, ролі та місця наукомістких ділових послуг у сфері бізнесу, котрим присвячується стаття.

При підготовці цієї статті авторка опиралася на праці: J. Glückler [9], В. А. Верби [1], Р. П. Вдовиченко [2], С. М. Ілляшенко [8], О. О. Кизенко [3], М. І. Копитка, М. Р. Верескля та Х. А. Групської [13], О. М. Лозовського та І. І. Хейлика [12], Рейкіна В. С. та Макари О. В. [15], О. В. Фоміної та Д. П. Литвинчук [14].

Мета дослідження. Беручи до уваги підходи українських дослідників та фахівців, враховуючи світову економічну теорію, вітчизняну практику й статистичний підхід, спробуємо дослідити топологію поняття й уточнити зміст такого виду економічної діяльності, як консультування у сфері бізнесу (бізнес-консалтинг).

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: вибірково скомпонувати наявний матеріал, емпіричні дослідження й статистичні дані, щоб розкрити сутність поняття та види бізнес-консалтингу; джерела інформації про консалтингову діяльність в Україні для кращого розуміння й подальшого статистичного аналізу ринку наукомістких ділових послуг.

Виклад основного матеріалу. Перше вживання англомовного терміна «консалтинг» пошукова система Google Ngram Viewer знаходить у друкованих джерелах пострадянського простору 90-х років минулого сторіччя та демонструє зростання інтересу вітчизняних дослідників але, у порівнянні з англомовними джерелами, термін «бізнес-консалтинг» й досі є не дуже вживаним, проте змістовне навантаження цього терміна присутнє в сучасних джерелах з питань економічної теорії та практики економічної діяльності суб'єктів господарювання.

За J. Glückler (1999), С. М. Ілляшенко (2011) консалтинг послідовно перетворився зі «спеціальної компетенції керівників підприємств і компаній» [8], «індивідуалізованої експертної системи досвідчених, самозайнятих професіоналів» [9] на здебільшого «непрофесійну» діяльність зовнішніх незалежних консультантів у різних галузях економіки на підтримання корпоративних чи державних управлінських операцій та функцій, «що створюють управлінські новації та забезпечують їх упровадження в теорію управління та практику діяльності суб'єктів господарювання» [8].

За даними FEASO (2023) у структурі європейського консалтингового ринку за сферами обслуговування у 2021 році ІТ-консалтингу належало 23,7%, 20,9% – операційному, 19,9% – стратегічному, 13,8% – HR-консалтингу, 10,4% – фінансовому, 4,5% – маркетинговому, на долю інших видів консалтингових послуг припадає 6,8% ринку [14]. За дослідженням Рейкіна В.С. та Макарової О.В. (2020) найбільшу частку в сегменті ринку консалтингових послуг України займає ІТ-консалтинг – 27%, 21% належить юридичному, 19% – маркетинговому, 15% – фінансовому консалтингу та питома вага інших видів консалтингу складає 18% [15, с. 100].

За нашим дослідженням [5], слово «консалтинг» найчастіше зустрічається в назві 44% підприємств основний вид економічної діяльності яких пов'язаний з професійною, науковою і технічною діяльністю, згідно з КВЕД-2010 [10], за секцією М, з яких: 36% обстежених підприємств у сфері права, 22% надають послуги консультування з питань комерційної діяльності й керування, 19% підприємств працюють у сфері інжинірингу, 11% у сфері бухгалтерського обліку, 9% – маркетингову діяльність за видами 73.12 і 73.20 та 3% здійснюють наукову діяльність (72.19). 11% підприємств, у назві яких є слово «консалтинг», здійснюють діяльність у ІТ сфері (секція J), 10% у логістиці (секція H), 9% на ринку нерухомості (секція L) та у сфері освіти 4%, решта 22% здійснюють інші види діяльності, у тому числі з працевлаштування (6%), в промисловості (6%), в торгівлі (5%), у фінансовому секторі (4%) та у будівництві (1%). Наочно на рис. 1.

Рисунок 1. Види основної діяльності підприємств, у назві яких є слово «консалтинг»

Джерело: складено автором за даними [12].

Як бачимо, українські підприємства, які позиціонують себе як консалтингові, охоплюють широкий недовизначений ряд консультаційних послуг, у тому числі «через інституційну недовизначеність професії», «відсутності стандартів та самої природи наукомістких бізнес-послуг» [9].

За визначенням О. М. Лозовського та І. І. Хейлик (2020) «бізнес-консалтинг являє собою діяльність з надання спеціалізованих консультаційних (консалтингових) послуг з оптимізації роботи клієнтських організацій без безпосереднього втручання в їх бізнес діяльність» [12, с. 9]. М. І. Копитко, М. Р. Верескля та Х. А. Групська (2021) визначають консультаційні послуги як підприємницьку діяльність «у невиробничій сфері, надання споживачам (клієнтам) послуг матеріального характеру у вигляді порад, рекомендацій і експертиз у різних сферах діяльності» [13, с. 154] – це визначення потребує уточнення хоча б з позиції більш сталого у законодавчому полі поняття «послуга».

Аналіз термінології законодавства щодо цього поняття для різних «невиробничих сфер» і напрямків економічної діяльності суб'єктів господарювання дозволив покращити наше розуміння сутності поняття «консалтингова послуга». На наш погляд, точніше бізнес-консалтинг може бути визначений через поняття «консультаційні послуги, пов'язані зі співпрацею» [7], і являє собою один з видів допоміжних професійних консультаційних послуг бізнесу, допомогу та навчання для обміну знаннями та досвідом у галузі управління та адміністрування, а також для покращення співпраці (рис. 2).

Рисунок 2. Сутність поняття та види бізнес-консалтингу

Джерело: складено автором на підставі вивчення термінології Законодавства [7].

За висновками Рейкіна В. С. та Макарової О. В. (2020), «консультаційні послуги, які надаються суб'єктами господарювання, суттєво диференційовані» [15, с. 100] та «ринок консалтингу функціонує в Україні без спеціалізованої законодавчої бази та потребує, на їх думку, статистичного виокремлення як особливого виду діяльності» [15, с. 100]. Але таку думку слід заперечити хоча б тим, що великі консалтингові фірми, як, наприклад, «велика четвірка»: Ernst & Young, Pricewaterhouse Coopers, Deloitte, KPMG, а також McKinsey та Boston Consulting Group, що «домінують на ринку консалтингових послуг в Україні» [15, с. 98], модулюють свої компетенції сумою експертних знань з різних секторів ринку (секцій за КВЕД та розділів за КЗЕП), що мають попит.

Висновки. Бізнес-консалтинг являє собою консультаційну діяльність професіоналів з надання допомоги й навчання для обміну знаннями та досвідом організації ефективного функціонування фінансової та адміністративної систем клієнтських організацій, спрямована на створення довготривалої цінності для всіх учасників процесу. Використовуючи дані й технології, консалтингові підприємства та професіонали внутрішніх підрозділів самих підприємств, на підставі договору

(контракту), надають консультативні (консалтингові) послуги, пов'язані зі співпрацею з клієнтами у сфері бізнесу, які допомагають їм адаптуватися, підвищують довіру через надійність та покращують співпрацю через можливість зростати й ефективно працювати.

В наявності, про що писав Johannes Glückler (1999), «непослідовні системи моніторингу транзакцій» [9], у зв'язку з чим і сьогодні здійснюють оцінювання ринку консалтингу з різною сегментацією. Аналіз визначених послуг бізнес-консалтингу зовнішньоекономічної діяльності [17] за видами економічної діяльності у статистичних класифікаторах дозволив виділити основні види бізнес-консалтингу: консалтингові послуги, пов'язані зі співпрацею в галузі управління виробництвом та керівництва проектами (70.22), діловою репутацією (73.11), людськими ресурсами (78.30), бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування (69.20), фінансами та інвестиціями (66,19), а також з питань зв'язків із громадськістю та іншими установами (73.20).

Для зменшення невизначеності, український ринок консалтингу потребує «формальної інституціоналізації, тобто законодавства, професійних стандартів, сертифікації, механізмів санкцій тощо» [9], та хоча б через створення й пропагування неформальних інститутів, покликані створювати основи для конкуренції.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку визначено розроблення загальної проблеми сегментації ринку бізнес-консалтингу через узгодження показників офіційної статистики та удосконалення інституціонального складника.

Conclusions. Business consulting is a consulting activity to provide assistance and training for the exchange of knowledge and experience in organizing the effective functioning of the financial and administrative systems of client organizations, aimed at creating long-term value for all participants in the process. Using data and technology, consulting firms and professionals from internal divisions of the enterprises themselves, on the basis of an agreement (contract), provide advisory (consulting) services related to cooperation with clients, which help them adapt, increase trust through reliability, and improve cooperation through the opportunity to grow and work effectively.

There are, as Johannes Glückler (1999) wrote, «inconsistent transaction monitoring systems» [10], and therefore, even today, assessments of the consulting market are carried out with different segmentation. Analysis of the defined business consulting services of foreign economic activity [17] by types of economic activity in statistical classifiers allowed us to identify the main types of business consulting: consulting services related to cooperation in the field of production management and project management (70.22), business reputation (73.11), human resources (78.30), accounting, auditing and taxation (69.20), as well as services in public relations in general and with other institutions (73.20).

To reduce uncertainty, the Ukrainian consulting market needs «formal institutionalization, i.e. legislation, professional standards, certification, sanction mechanisms, etc.» [10] and at least through the creation and promotion of informal institutions designed to create the basis for competition.

Prospects for further exploration in this direction are identified as the development of the general problem of segmentation of the business consulting market through the harmonization of official statistics indicators and the improvement of the institutional component.

Список використаних джерел

1. Вербя В. А. Професійний статус управлінського консультування: аргументи за і проти. *Формування ринкової економіки* : зб. наук. пр. Економіка підприємства: теорія і практика. Київ : КНЕУ, 2010. Ч. 1. С. 13–22. URL: <http://surl.li/kraeaj> (дата звернення: 02.11.2024).
2. Вдовиченко Р. П. Управлінське консультування як консультаційна послуга. *Якість технологій та освіти*. 2011. № 2. С. 5–8. URL: <http://surl.li/ttfuqh> (дата звернення: 02.11.2024).

3. Верба В. А., Кизенко О.О. Управлінське консультування як складова інноваційної інфраструктури сучасної економіки. *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури : європейський вектор – нові виклики та можливості* : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 14–16 трав. 2015 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 438–439. URL: <http://surl.li/jlpthn> (дата звернення: 09.11.2024).
4. Мазур Н. А., Ніколашин А. О. Ринок консалтингових послуг України та світу в умовах змін. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <http://surl.li/hpswvu> (дата звернення: 09.11.2024).
5. Романова О. В. Новий термін – консалтинг бізнесу? Соціально-економічні та правові проблеми розвитку країн: зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2–3 трав. 2024 р.). Дніпро : Prague: Oktan Print, 2024. С. 196–200.
6. Офіційна сторінка платформи «Координата – платформа стратегічної та законодавчої аналітики» : веб-сайт. URL: <http://surl.li/riiarj> (дата звернення: 12.10.2024).
7. Термінологія законодавства (станом на 09.10.2024). Законодавство України : офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://surl.li/fbgmxw> (дата звернення: 12.10.2024).
8. Ілляшенко С. М. Ключові чинники успіху управлінського консультування. *Ефективна економіка*. 2011. № 12. URL: <http://surl.li/detdbj> (дата звернення: 02.11.2024).
9. Glückler J. Management Consulting – structure and growth of a knowledge intensive business service market in Europe. *Boston's Route*. 1999. № 12. URL: <http://surl.li/kdatzy> (дата звернення: 02.11.2024).
10. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 : наказ Держспоживстандарт України від 11.10.2010 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> (дата звернення: 02.11.2024).
11. Пошук компаній та підприємців – YouControl : веб-сайт. URL: <http://surl.li/ukzwn> (дата звернення: 12.06.2024).
12. Лозовський О. М., Хейлик І. І. Загальні проблеми управлінського консультування в Україні та шляхи їх вирішення. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень* : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 12 червня 2020 р.). Київ : МЦНД, 2020. Т. 1. С. 18–21.
13. Копитко М. І., Верескля М. Р., Групська Х. А. Тенденції і виклики у сфері консалтингу та управління бізнес-процесами. *Соціально-правові студії*. 2021. Т. 4. № 2. С. 151–159.
14. Фомина О. В., Литвинчук Д. П. Європейські тенденції розвитку консалтингу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <http://surl.li/ziscdu> (дата звернення: 02.11.2024).
15. Рейкін В. С., Макара О. В. Консалтинг в Україні: оцінка стану та тенденції розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 39. С. 97–101. URL: <http://surl.li/ncsrh> (дата звернення: 02.11.2024).
16. Про затвердження Класифікації зовнішньоекономічних послуг (КЗЕП) : наказ Держстату від 27.02.2013 № 69. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0069832-13#Text> (дата звернення: 02.11.2024).

References

1. Verba V. A. (2010). Profesijnyj status upravlinskogho konsuljtuvannja: arghumenty za i proty [The professional status of management consulting: arguments for and against]. *Formuvannja rynkovoji ekonomiky* [Formation of a market economy]. Kyiv: KNEU, pp. 13–22. Available at: <http://surl.li/kraeaj> (accessed: 02 November 2024).
2. Vdovychenko R. P. (2011) Upravlinsjke konsuljtuvannja jak konsuljtacijna poslugha [Management consulting as a consulting service]. *Jakistj tekhnologhij ta osvity*. Kharkiv, no. 2. pp. 5–8. Available at: <http://surl.li/ttfuqh> (accessed: 02 November 2024).
3. Verba V. A., Kyzenko O. O. (2015) Upravlinsjke konsuljtuvannja jak skladova innovacijnoji infrastruktury suchasnoji ekonomiky [Management consulting as a component of the innovation infrastructure of the modern economy] *Proceedings of the Problemy formuvannja ta rozvytku innovacijnoji infrastruktury* (Ukraina, Lviv, 14–16 travnia 2015 r), Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki. pp. 438–43. Available at: <http://surl.li/jlpthn> (accessed: 09 November 2024).
4. Mazur N. A., Nikolashyn A. O. (2021) Rynok konsaltingovykh poslugh Ukrajinj ta svitu v umovakh zmin [The consulting services market in Ukraine and the world in times of change]. *Ekonomika ta suspiljstvo* [Economy and society], vol. 24. Available at: <http://surl.li/hpswvu> (accessed: 09 October 2024).
5. Romanova O. V. (2024) Novyj termin – konsaltingh biznesu? [A new term – business consulting?] *Proceedings of the Socialjno-ekonomichni ta pravovi problemy rozvytku krajin: zb. materialiv KhII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Ukraina, Dnipro, 3 travnia 2024 r)*, Dnipro: Prague: Oktan Print. pp. 196–200.
6. Ofitsiina storinka platformy “Koordinata – platforma stratehichnoi ta zakonodavchoi analityky”. Available at: <http://surl.li/riiarj> (accessed: 12 October 2024).
7. Terminologhija zakonodavstva (stanom na 09.10.2024). *Zakonodavstvo Ukrajinj: oficijnij vebportal parlamentu Ukrajinj*. Available at: <http://surl.li/fbgmxw> (accessed: 12 October 2024).

8. Illjashenko S. M. Ključovi čynnnyky uspiķhu upravlinsjkoĝo konsuljtuvannja [Key factors for the success of management consulting]. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: <http://surl.li/detdbj> (accessed: 02 November 2024).
9. Glückler J. (1999) Management Consulting – structure and growth of a knowledge intensive business service market in Europe. *Boston's Route*, no. 12. Available at: <https://d-nb.info/1126040479/34> (accessed: 02 November 2024).
10. Klasyfikacija vydiv ekonomichnoji dijajlnosti DK 009:2010: nakaz Derzhspozhyvstandart Ukrajinu vid 11.10.2010 no. 457. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> (accessed: 02 November 2024).
11. Poshuk kompanij ta pidprijemciv – YouControl: veb-sajt. Available at: <http://surl.li/ukzwn> (accessed: 12 June 2024).
12. Lozovs'kyj O. M., Khejlyk I. I. (2020) Zaghaljni problemy upravlinsjkoĝo konsuljtuvannja v Ukrajinu ta shljakhy jikh vyrishennja [General problems of management consulting in Ukraine and ways to solve them] *Proceedings of the Problemy ta perspektyvy realizaciji ta vprovadzhennja mizhdyscyplinarnykh naukovykh dosjaghenj: materialy Mizhnar. nauk. konf. (Ukraina, Kyiv, 20 chervnia 2020 r), Kyiv, MTsND*, vol. 1, pp. 18–21.
13. Kopytko M. I., Veresklja M. R., Ghrupsjka Kh. A. (2021) Tendenciji i vyklyky u sferi konsal'tynghu ta upravlinnja biznes-procesamy [Trends and challenges in consulting and business process management]. *Socialjno-pravovi studiji*, vol. 4, no. 2, pp. 151–159.
14. Fomina O. V., Lytvynchuk D. P. (2024) Jevropejsjki tendenciji rozvytku konsal'tynghu [European trends in consulting development.]. *Ekonomika ta suspiljstvo [Economy and society]*, vol. 60. Available at: <http://surl.li/ziscdu> (accessed: 02 November 2024).
15. Rejkin V. S., Makara O. V. (2020) Konsal'tyngh v Ukrajinu: ocinka stanu ta tendenciji rozvytku [Consulting in Ukraine: assessment of the state and development trends]. *Ekonomika ta upravlinnja nacionalnym ĝospodarstvom*, vol. 39, pp. 97–101. Available at: <http://surl.li/ncsrih> (accessed: 02 November 2024).
16. Pro zatverdzhennja Klasyfikaciji zovnishnjoekonomichnykh poslugh (KZEP): nakaz Derzhstat Ukrajinu vid 27.02.2013 no. 69. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0069832-13#Text> (accessed: 02 November 2024).